

Grażyna Szyling
Uniwersytet Gdański

Wprowadzenie

Teksty zamieszczone w sekcji tematycznej niniejszego numeru „Forum Oświatowego” są ważną i najbardziej wymierną częścią pokłosia I Ogólnopolskiego Seminarium Naukowego: „Wokół pytań o naukowy status dydaktyk szczegółowych”, zorganizowanego w maju 2017 roku, w Gdańsku, z inicjatywy Zespołu Dydaktyki przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN oraz Zakładu Badań nad Dzieciństwem i Szkołą Instytutu Pedagogiki WNS Uniwersytetu Gdańskiego.

Jednym z głównych celów tego spotkania było podjęcie namysłu nad możliwością powiązania dorobku metodycznego oraz eksploracji badawczych, prowadzonych w obszarze dydaktyk szczegółowych, z naukowym zapleczem dydaktyki ogólnej i pedagogiki. Takie podejście odpowiada rozumieniu dydaktyki jako tworów złożonego, zakorzonego z jednej strony w praktyce edukacyjnej i jej systemowych regulacjach, a z drugiej osadzonego w ciągle rozwijającej się subdyscyplinie pedagogiki, posiadającej swój wymiar teoretyczny, badawczy i pragmatyczny. Zróżnicowanie to znalazło swój wyraz w dyskusjach toczonych podczas sesji posterowych, przy plakatach, na których uczestnicy seminarium prezentowali swoje zainteresowania badawcze. Rozmowy te przede wszystkim sprzyjały przełamywaniu poczucia swoistej izolacji naukowej, jaką często odczuwają dydaktycy szczegółowi (zwani często dydaktykami przedmiotowymi), a zarazem dostarczały inspiracji do wzbogacenia czy nawet przekształcenia pierwotnej koncepcji badawczej, stając się jednym ze źródeł prezentowanych w tym miejscu artykułów.

Teksty te są – w moim przeświadczeniu, ugruntowanym pozytywnymi opiniami recenzentów – dobrym przykładem przerzucania pomostów między dydaktykami szczegółowymi i dydaktyką ogólną, a zwłaszcza jej paradygmatami partycypacyjnymi, z konstruktywizmem na czele. Zawarty w nich naukowy potencjał traktuję jednak nie jak potwierdzenie, ale otwarcie ważnej debaty nad naukowym statusem dydaktyk szczegółowych (przedmiotowych i specjalistycznych), które w polskich szkołach wyższych często są podporządkowywane celom skrajnie instrumentalnym.

Zagadnienie to rozwija w swoim artykule Maria Groenwald, osadzając namysł nad nim w koncepcji trafności unitarnej Samuela Messicka. Autorka sięga do wyników badań oraz tropów pojawiających się w trwających od lat dyskusjach nad statusem dydaktyk szczegółowych, ale też odwołuje się do dorobku Seminarium, ukazując szeroki wachlarz zainteresowań badawczych jego uczestników. Ten drugi aspekt tekstu, choć niewątpliwie krzepiący, nie staje się jednak dla M. Groenwald źródłem optymistycz-

nych przewidywań. Uważa ona, że naukowe aspiracje dydaktyków szczegółowych mogą spełznąć na niczym, jeśli nie znajdą wsparcia merytorycznego ze strony pedagogów oraz prawno-organizacyjnego ze strony systemu szkolnictwa wyższego.

Autorka jasno wiąże rozwój dydaktyk szczegółowych z paradygmatami interpretacyjnymi, co znajduje swoją szczególną ilustrację w kolejnych tekstach, zawierających sprawozdania z badań. Cechami łączącymi te artykuły są: (A) prezentacja wyników eksploracji prowadzonych zgodnie z logiką strategii jakościowych, często wzbogacaną jednak o elementy strategii ilościowych; (B) ważna dla praktyki edukacyjnej, ale dość słabo zbadana problematyka; (C) podejmowanie prób odnajdowania relacji między swoistym charakterem wiedzy merytorycznej lub przedmiotowej a wiedzą dydaktyczną; (D) poszerzanie obszaru refleksji nad możliwą zmianą w edukacji prowadzącą do rozwijania kompetencji badawczych ucznia oraz kreowania jego samodzielności w myśleniu i działaniu.

I tak, Eliza Rybska przedstawia ciekawe badania prowadzone z perspektywy kognitywistycznej, wykorzystujące potoczną wiedzę dzieci na temat obiektów biologicznych. W konkluzjach wskazuje na słabo wykorzystywany w edukacji potencjał uczenia się tkwiący w posługiwaniu się wielorakimi reprezentacjami wiedzy, wzajemnie ze sobą korespondującymi.

Z kolei Alina Kalinowska i Edyta Juskowiak prezentują w swoich tekstach wyniki badań kompetencji matematycznych przyszłych nauczycieli tego przedmiotu, w pewnym zakresie wiążąc je z jakością matematycznego kształcenia w szkole. Obie autorki, prowadząc niezależne eksploracje dotyczące strategii rozwiązywania zadań nietypowych bądź trudnych przez studentów kierunków nauczycielskich, ujawniają braki w ich kompetencjach, które odczytują również jako efekt mechanicznego stosowania technik opanowanych przez badanych w szkole. Poszerzają tym samym dyskusję nad ważną w rozwijaniu myślenia matematycznego potrzebą stwarzania w procesie kształcenia sytuacji dydaktycznych, w których wykorzystuje się rozwiązywanie zadań nietypowych i problemowych.

Natomiast artykuł młodych dydaktyczek chemii, Małgorzaty Bartoszewicz i Aleksandry Zahorskiej, składa się z dwóch studiów przypadków, w których przyjęto zbliżone podejście metodologiczne. Analizowany przez autorki przebieg innowacji dydaktycznych, zaprojektowanych z inspiracji konstruktywistycznych, pokazuje zarówno możliwości organizowania środowiska dydaktycznego wspierającego uczenie się chemii, jak i realne szanse na stworzenie uczniom warunków rozwijających ich samodzielne myślenie oraz kompetencje badawcze.

Sekcję tematyczną zamyka tekst wpisujący się w praktyczny wymiar dydaktyki szczegółowej. Jego autorka, Alicja Komorowska-Zielony, ukazuje możliwości wykorzystania klocków edukacyjnych w budowaniu intuicji i rozumienia pojęć matematycznych przez dzieci w wieku przedszkolnym. Propagowanie dziecięcych działań manipulacyjnych jest przykładem często zaniechanego w praktyce, konstruktywistycznego podejścia do tworzenia wiedzy matematycznej małych dzieci.

Zdaję sobie sprawę, że zgromadzone w tym numerze „Forum Oświatowe” artykuły ilustrują tylko wąski wycinek zainteresowań dydaktyków szczegółowych, ale wy-

ciniek ważny, bo pokazujący potencjał naukowy tej grupy badaczy. Potrafią oni nie tylko twórczo wykorzystać doświadczenia płynące z praktyki edukacyjnej, dokonując ich oglądu przez pryzmat naukowych koncepcji dydaktycznych, ale też budują na tej podstawie bogatą refleksję nad praktyką, dążąc do jej zmieniania zgodnie z kluczowymi założeniami dydaktycznych paradygmatów partycypacyjnych.